

Madem Bir Orucumuz Vardır, Öyleyse Yapışmalıyız Ona

İslam'ın şartları çerçevesinde orucu konuşalım bugün. Orucun ne olduğuyla, aç kalmanın sırrıyla başlayalım isterseniz.

Aslında bayram günlerimiz hariç her gün oruç günüdür; Ramazan orucu değildir de Muharrem orucudur, nafil oruçtur, kazadır-kefarettir... Namazdan sonra en yaygın, 365 güne en çok yayılabilecek ibadetimiz oruçtur. Hâlbuki zekât bir günlük ibadettir mesela. Bu yönüyle zekât ve hacdan daha yaygın bir ibadetimizdir oruç.

Biz Müslüman olarak, bir ibadetin yapılış gerekçesi şu imiş, bize de sosyoekonomik dönüşümü böyle oluyor... diye hiçbir ibadeti yapamayız, böyle bir ibadet, ibadet olmaz. Perhizle oruç arasındaki birinci fark budur. Oruç bir diyet değil disiplindir.

Ramazan-ı Şerif'teki orucun bir de atmosferi var; teravihi, Kur'an kıraati, o ayın kendi ağırlığıyla bir iklim oluşur ve oruç da o iklimin bir parçası olduğundan Ramazan dışında tutulan hiçbir oruç, Ramazan orucuyla kıyas edilemiyor. Çünkü Ramazan'ın kendine mahsus bir ağırlığı var. Hatta pek çok Müslüman bu ayda şeker hastalığına veya başka bir rahatsızlığına rağmen orucunu tutuyor ama mesela bir gün Aşure orucunu tutması imkânsız geliyor. Deyim yerindeyse Ramazan'da orucun bir piyasası oluşuyor çünkü.

Her hâlükârda orucu niye tuttuğumuzu sorgulayamayız biz. Tut diye buyruldu ve tutuyoruz.

Biz insanız ve insan olarak et-kemik-kas-damardan ibaretiz. Öyleyse insan olarak ayakta durmamız su-hava-gıda ile mümkündür. Fakat ekmek ve sudan daha acil ihtiyacımız uykudur. Bir insan üç gün hiç yemeden duruyor ama uykusuz duramıyor. Bu sebeple su-gıda-hava-uyku, insan için çok acil ihtiyaçlardır.

Dikkat ettiğimizde insanın bu acil ihtiyaçları içinde havanın bir kuralının olmadığını görürüz; her gün yarım dakika burnunu kapatıp havasız kalmak diye bir kuralı yoktur dinimizin. Ama su ve ekmek ihtiyacımızın bir serbest bir de kurallı olarak kontrol altına alındığını görürüz. Ramazan-ı Şerif'teki başta olmak üzere oruç ibadetiyle birlikte gıdyla bağlantının kesilmesi vardır. Su ile bağlantı yüzde yüz kesiliyor.

Çünkü insanın su ve ekmek ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç insana bir şekilde illa gelecek. Efendimiz aleyhisselam, midenin tamamen doldurulmasını buyuruyor. Ramazan'ı az yemekle geçiriyor ama yemeksiz geçirmiyor Peygamber'imiz. Bizde Ramazan-ı Şerif maalesef kilo alma mevsimidir, asıl orucu tutan ilk nesilde ise eriyip Allah'ın huzuruna günahsız gitmek gayretinin adıydı.

Bunun bir ubudiyet olmasının dışında terbiye olarak değerlendirilmesinin sırrı var mı?

Kuluz, dolayısıyla emredileni yapacağız; bunda bir sıkıntı yok. Ama bir de izah edilebilir bölüm var, o bölümü dinlediğimizde üç aşağı beş yukarı 'ikna' oluyoruz. Yoksa ayet-hadiste olmayan bilgileri onlara ilave edecek hâlimiz yok.

İnsanın bir şehvet gücü vardır. Evet, cinsel şehvet ilk etapta akla gelir ve şehvetin büyük bölümü de budur belki ama elle-duyguyla yürüyen şehvetler de var. Para saymak da bir şehvet türüdür. Bu o kadardır ki harcamak için olmasa bile insan parasını çıkarıp şöyle bir sayar. Buna varıncaya kadar bir para şehveti var. Hatta şimdi yeni moda oldu, başkasının parasını saymak da zevk veriyor. İnsanlar borsayı takip ediyor ve bundan zevk alıyorlar.

Bu şehvetlerimiz bizde gıda performansı kadar güç bulur. Vücudumuzda proteinden vesaireye kadar kolumuza-ayağımıza-gözümüze ne kadar hareket kabiliyeti geliyorsa şehvetimizi o kadar kullanabiliyoruz. Ramazan-ı Şerif'te iftara bir saat kala -hele yaz ise- bir konferans teklifini kabul eder misiniz?

Olmaz. Kimse gelmez zaten.

Gelseler orada buldukları Ahmet Taşgetiren de aradıkları olmaz. 'İkinci sınıf' bir Ahmet Taşgetiren'dir o. İşte bu en canlı örneğiyle orucun insanı getirdiği noktadır: Bir süreliğine de olsa insanın şehvetinde kırılma olması. Peki, bu kırılma sadece Ramazan'da oluyor, yılın geri kalanında ne olacak? Bu soru önemlidir.

Oruç, bizi bir ayda tedavi edip bir sene garantili olarak salmaz. Orijinal kimliğimizi hatırlatıp bırakır. Şehvetimizin kırıldığı ve hareketsiz animızda tefekkür etmemizi sağlıyor.

Bir ay da az zaman değil hocam. O bir aylık yüklemeye 'İslam günleri' diyorum ben. O yüklemeyi iliklerimize işliyor bir ay.

Ama bilhassa şehvet açısından, bayramda tatlıları yediğimizde yine eski tas eski hamam oluyor. O bir aylık açığı üç katıyla kapatabiliyoruz bayramda. Bu açıdan bakıldığında bir genç, yılın geri kalan üç yüz küsur gününü nasıl geçireceğini düşünebilir. Allah bizi sürekli şehvet kırıcı bir durumda yaşamak durumunda murat etseydi orucu üç yüz gün emrederdi.

Ama Rabbimiz, meydanda boğuşmamızı ve baskın şehvete rağmen kulluğu unutmayan insanı istiyor. Bunun için de kaslarımızdaki delikanlılığı yaşlanmış insandan dahi almıyor. Meydanda istiyor Allah bizi, bir köşede değil.

Şöyle bir örnekle anlayabiliriz: 100 kilometrelik bir otobanda 120 hız sınırı olsun. Bu sürat tahdidiyle ilgili levha yolun her metresinde karşımıza çıkmıyor. Onuncu kilometrede görüyoruz, on kilometre sonra bir daha görüyoruz o levhayı. Yani oruç üç yüz altmış beş günün santralden yapılmış ayarı değil. O üç yüz altmış beş gün için fabrika ayarlarını hatırlatmadır oruç. Allah'ın iyi bir kulu da en azından altı ay bu hatırlatmayı koruyor.

Belki şu da söylenebilir hocam: Oruç bir ay ama mesela her gün namaz var. Namazla kulluk şuuru her gün hatırlayabilir insan.

Bir açıdan öyle ama namazla cinsel şehvetin kırılması arasında bağ kurmak zordur. Mesela bir Müslüman, cinsel şehvetinden beş dakika önce/sonra namaz kılabilir ama oruçta bu durum kefarete kadar varabiliyor –helal de olsa. Orucun neyi muhatap aldığı çok önemlidir çünkü. İnsanın nikâhlı olduğu eşiyile ilişkisi helal olduğu hâlde Allah onu oruçluyken haram ediyor. Zaten bunu disipline etmek istiyor çünkü oruç.

Ramazan'ın farz olan orucu bizim öz ayarımızı ve bizden beklenen Müslüman kimliğimizi ara sıra yosunlandırarak şehvetlerimizin şöyle bir tıraşlanmasıdır. Şevval orucunu, sünnet oruçları da eklerse bir Müslüman yıl içinde neredeyse yüz günden fazla oruç tutmuş olur. Kıvamında yani sünnete uygun olarak tutulduğu zaman yılın üçte birini oruçlu geçirmiş olur ve Müslüman toparlanır. Orucun toparlayamadığı Müslüman zaten şehveti tarafından batırılacak demektir, maazallah.

İnsan üzerindeki ilahî tasarruf; rızık, bedeninin kullanımı gibi hususlarda bizden nasıl bir idrak istiyor?

Namazda kibleye dönme mantığımız neyse bunda da mantık odur. Kible dediğimiz tarafa dönüyoruz çünkü Rabbimiz öyle emretti. Kuzey kutbunu bulmamızı emretseydi kible için, orayı bulacaktık. Kâbe'ye de o mukaddes dediği için mukaddes diyoruz.

Allah bana bir beden vermiş ve sonra da bahçemden güzel bir domates yetiştirmiş benim için. Bunu helal etmiş bana ama güneş battıktan sonra. Dişler bende, domates önümde, gözümle domatesi görüyorum ama ağzıma koyamıyorum onu. Bu neyin ispatıdır: Ben, benim domatesim, zevkim ve her şeyim sana teslimdir ya Rabbi.

Hadis-i şerif, bütün ibadetlerin belli bir sevabı olduğunu ama oruç için muayyen sevap olmadığını buyuruyor. Oruç Allah ile kul arasındaki bir ödül törenini bekliyor sevap için. Çünkü on altı yaşındaki bir delikanlının annesi-abisinden gizli atıştırdığını kimse bilemez. Yani kul orucu kontrol edemez.

Dolayısıyla sevap da kul için ölçüldüğünde ancak Allah'ın takdir edebileceği, bizim matematik hesaplarıyla anlayamayacağımız bir ödüllendirme olacak.

'Kıvamında oruç' dediğimizi de açalım isterseniz.

Kıvamında oruç, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz ve ashabının tuttuğu oruç demektir. Onun bize yansımış şekli olan, mesela Ebu Bekir radiyallahu anhın tuttuğu gibi bir oruçtur.

Ortaya bir hedef koyuyoruz ve esasen onların orucunu hedefliyoruz ama kabul etmemiz lazım ki İstanbul'da onların Medine'deki oruçlarını yüzde yüz tutamayabiliriz de. İklimden, zamandan, yetişmemizden, arkadaşlıktan... Onlar sekiz-dokuz sene oruç tuttular, bir sene Bedir'deydiler, bir başka sene Mekke'de. Oruçlarının çeyrek kadarı cihat meydanında geçti. Efendimiz talimat verdi de yine de bozmak istemediler oruçlarını. Böyleydi bağlılıkları.

Hâlbuki bizim ibadet algımız... Mesela orucun yararları nedir diye bir soruyu Ebu Bekir radiyallahu anha sorabilir miydik? İbadette yarar sorulur mu hiç! Onların tek derdi vardı: Allah bunu kabul edecek mi?

İtiraf etmemizde bir sakınca yok: Biz biziz. Ama bir hakikat daha var: Rabbimiz bizim eksikliğimizi, zaman zorluğumuzu biliyor. Dinimizin ezanının yasak olduğu zamanın babalarının çocukları olarak doğduk, camilerde elli dört farzı bilmenin yeteceği üzerine din aşılandı ve biz bu zor zamandayız. Rabbimizin emrine hiçbir şekilde itirazımız elbette yok, niyetimiz hakikaten de sahabe-i kiram gibi olabilmek ama takatimiz yetmiyor; bu temiz niyette ve uygulamada hatamız yoksa inşallah biz de onun gibi kıvamında oruç tutuyoruz demektir.

Tabii, Ebu Bekir radiyallahu anhı hayâl edip içkili otel sofrasında iftar edersen bu boş olur.

Ebu Bekir radiyallahu anhın orucu nasıldı?

Oruca Allah'ın vaat ettiği sevap cennettir, oruçlu kullarına cennetin Reyhan kapısından girmeyi vaat etmiştir Allah. Bizim zamanımızın en büyük sorunu 'yapıyoruz ama olmayacak bu, mecburen yapıyoruz...' gibi ezilmişliği kabul ettirerek şeytanın bize pasif ibadet yaptırmasıdır. Bunun için ilk işimiz niyetimizi düzeltmektir ve şuna iman etmeliyiz: Ben bu orucumla Reyhan kapısından gireceğim ve Rabbim bana uçsuz bucaksız cennetler verecek inşallah.

İbadet ediyorum ama önce benim inanmam lazım ibadetime, ben değer vermeliyim orucuma evvela. Şeytan bizi eğer, 'olmaz yahu, sen kim oruç tutmak kim' diye inandırırsa kendimiz boş bir oruç tutarız bir kere. Çünkü benim puan vermediğim bir oruca melekler niye puan yazsınlar? Kıvamında bir oruç, yerine oturtulmuş oruçtur.

Bizim orucumuz olmaz diye bir şey yok. Evet, eksikiz ve Ebu Bekir radiyallahu anhla aynı listeye girmekte de sorun yaşıyoruz. Doğru. Ama ben Medine çocuğu değilim, İstanbul çocuğuyum. Yirmi dört saat Peygamber aleyhisselamla birlikte değilim, cami imamını beş vakit görüyorsam ona şükür.

Ümmetimin başında halife bile yok, değil Peygamber aleyhisselamla beraber olmak, onun makamını temsil eden halifem dahi yok, zavallıyım.

Madem bir orucum var, orucuma yapışırım öyleyse. Kaçırmam onu.

Kıvamında bir orucun ikinci şartı olarak: Oruç, yemek ve cinsel şehvet üzerinden disiplin veren bir ibadettir. Bu disiplin yan hilelerle delinmemelidir.

Şöyle: Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem iyi bir Ramazan programı için akşam az yemeyi buyuruyor. Zaten 'iftar edin' buyuruyor, iftar bir şeyi açmak demek. Sahurda ise güzelce yemeyi öğütüyor. Hatta bir sahabeye "gecenin yemeği bereketlidir, hadi gece yemeği yiyelim" buyuruyor. Hâlbuki bizde zavallı hanımlar alelacele sahur hazırlarlar. İşte bu yan hileyle kıvamı bozmaktır.

İftarda bir tas çorbadan fazlası ne haram ne de sahur yemeği orucun farzlarından. Ama kıvamındandır. Eğer akşamleyin teravihi ve gece ibadetini huşu ile yapamıyorsan oruç gündüz yalın kalıyor. Bunların orucu beslemesi lazım. Bunun bir numaralı engeli de ayakta duramayacak kadar çok yemektir. İşte bu bir hiledir. Hâlbuki sahurda yediğimiz kadarını iftarda yesek kıvamında bir oruç için ilk gerekeni yapmış olacağız.

Bilhassa yatsı ve sabah namazlarının camide kılınması gerekir –hele Ramazan olduğu için. Geceleri ihya etmek diye bir şey var Ramazan'da. Gece ihyası da cami cami dolaşmak değildir. Efendimiz aleyhisselam buyuruyor: "Yatsı namazını ve sabahı cemaatle kılan, gecesini ihya etmiş olur." Gecesi ihya olmuş bir Ramazan'ın gündüzündeki oruç da kıvamına kavuşuyor, tabiri caizse besisini almış bir zeminde duruyor.

Efendimiz'in oruçla ilgili ikazları var: Gıybet ve yalan gibi, yeme-içme olmadığı hâlde orucun altını oyan hastalıklar... Yalan konuşmak orucu bozmuyor ama kıvamını kaybettiriyor oruca.

Cinsellik konusunda da orucun kıvamını etkileyen hilelerden söz etmek mümkün mü? Yaz olması, insanların gözünü koruması...

Tabii yalnızca gıybet ve yalan değil tehlikeli olan. Göz ne görüyorsa beyin onu düşünür. Kollar ve ayaklar da beynin gördüğünden etkilenir. Ramazan-ı Şerif elbette insanların arasından çekilip bir dağ başında oruç tutmak değil. Ama şehirde eli-gözü-kulağı koruyarak oruç tutmaktır. Aksi takdirde oruç fiilen vardır, borç olarak da yazılmaz; hatta mesela bir Müslüman sabahtan akşama kadar en müstehcen televizyon kanallarını seyretse orucu bozulmaz ama o oruç kıyamet gününde Allah Teâlâ'nın karşısına amel diye çıkarılabilir mi?

Böyle bir orucun içi boşalır, sevapsız kalır ve sahibini cehennemden kurtaramayabilir. Çünkü ibadetlerin bir yerine getirilip borçtan düşülme boyutu vardır bir de sahibini alıp Allah'a yaklaştırma boyutu vardır. Allah'a yaklaştırmadıkça bir tür açlık gibidir oruç. Zaten Efendimiz aleyhisselam buyuruyor: "Yalan konuşmayı bırakmanın açlığına Allah'ın ihtiyacı yoktur."

Evet, gıybet-yalandan dolayı oruç kaza edilmiyor ama o oruca yaptığımız amellerden olarak güvenip Allah'ın huzuruna nasıl götüreceğiz, esas konu bu.

Yaralı bir hediye gibi...

Bir şey söyleyeyim ama bu bir fıkıh konusu değil: Bir Müslüman namaz kılarken ne kadar televizyon seyredilirse oruçluken de o kadar seyretmelidir. Namaz kılarken bir insanın oyun oynayan çocukları seyretmesi namazını bozmadı; ama eritir. Oruçta da bunun gibidir. Plajda yatanları ya da televizyondaki görüntüleri seyretmek, evet, orucu bozmuyor. Ama o oruç sahibini nereye götürür? Bunu pil gibi düşünebiliriz: Dışarıdan baktığınızda boş ile dolu pili nasıl ayırt edebilirsiniz?

Böyle bir orucu da kendimize takıp Reyyan kapısına gitmek istediğimizde götürmez bizi, çünkü o kapasite onda yok. Bu sebeptendir ki orucun içini doldurmak, fıkıh şartlarına uymaktan daha önemlidir. Bu iç doldurmayı da şöyle özetledik:

'Benim orucum' diye bir heyecan olacak, bu oruç beni Allah'ın izniyle cennete koyacak. Şeytan bizi orucumuzun hiçbir işe yaramayacağını söyleyerek ezmek ister, bu bir annenin kendi doğurduğunu öldürerek katil olmasına benzer. Nasıl ki ilk defa oruç tutacak bir çocuk heyecanlı olur ve sahura illa kaldırılmak ister, esasen seksen yaşında bir ihtiyarda da bu heyecan devam etmelidir. Çünkü her oruç, akşamını göremeyeceğimiz bir oruç olabilir.

Bir Müslüman zaten unutarak su içse ya bir şey olmaz ya da kaza eder en fazla. Ama nice orucumuz senelerden beri televizyon ve internetin önünde, arkadaş muhabbetinde içi oyulmuş hâle geliyor. O pili cihaza takınca da işe yaramayacaktır.

Müslümanlar'ın zaten oruçluken yemek yememe ciddiyeti var ama bir de gıybet yeme zafiyetimizi aşmamız gerekiyor. Orucu gıybetle yiyoruz. Altını oymamalıyız orucumuzun.

Kıvamında bir oruç nasıl bir Müslüman doğuruyor peki?

Allah'ı, mahşeri, hayatın aslını, yeryüzündeki fakirlik-zenginlik dengesini hatırlatmalıdır. Önümde duran suyu sıcak bir günde içmemek Allah'ı hatırlamaktır, oruçtan dolayı değil Allah'tan dolayı böyledir. Çünkü Allah'tan dolayı demezsek bu durum zamanla 'biz millet olarak Ramazan'da gündüzleri yiyip içmeyiz'e döner.

İnsan oruç tutarken, mahşerde herkes terlerken onun serinleyeceği şuuruyla, o günün mükâfatı için bugün serinlemediğini düşünmelidir.

Orucun bize açlık ve fakirliği hatırlattığı bir miktar doğru olabilir ama bu maddeye hep itirazım olmuştur: Bizim sofralarımızın neresine bakıp da Afrika'daki açlığı hatırlayacağız? Hiç öyle bir hâli var mı sofralarımızın...

Oruçla beraber cemaatle namaz kapasitemiz düşmemeli, bilakis artmalıdır. Oruçla namazın iki parmak gibi yan yana olması gerektiğini bilmeliyiz. Orucu cami cemaatiyle tekit etmeliyiz. Buna ilaveten zikir yapmayı da beraberinde getirmeli oruç, yalnızca aç kalmak değil dili zikirle canlı tutmak da gerekiyor.

İtikâf ibadetimizi de canlandırmalıyız. Bu herkesin yapabileceği bir şey değildir ama insan en azından hayatında bir defa camiye kapanarak bu sünneti yaşamalı ve bu farklılığı hissetmelidir. Cep telefonunun bulunmadığı ve arkadaş birlikteliği olmamış bir camide itikâf muhteşemdir.